

Ігор Митрофанов

Доктор юридичних наук, доцент,
Кременчуцький національний університет
імені Михайла Остроградського, м. Кременчук

КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИЙ ФУНДАМЕНТ ДІЯЛЬНОСТІ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ З ПРОТИДІЇ КРИМІНАЛЬНИМ ПРАВОПОРУШЕННЯМ

У статті аналізуються кримінально-правові засади оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України, що є наслідком реалізації принципу законності такої діяльності. Вивчаються кримінально-правові інститути, що забезпечують законність проведення оперативно-розшукової діяльності. Досліджуються та співставляються завдання кримінального права та оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби України, що дозволяє дійти висновку про підпорядкування другого першому. Інакше кажучи, завдання оперативно-розшукової діяльності спрямовано на практичну реалізацію завдань кримінального права. З'ясовується зв'язок оперативно-розшукової діяльності з обставинами, що елімінують кримінальну протиправність діяння. Найбільш пов'язаною з оперативно-розшуковою діяльністю Державної прикордонної служби України мною визнається вчення про кваліфікацію кримінальних правопорушень.

Робиться висновок, що можна продовжувати досліджувати зв'язок ОРД ДПСУ і з іншими інститутами кримінального права такими як: інститут стадій вчинення кримінального правопорушення; інститут співучасті в кримінальному правопорушенні; інститут звільнення від кримінальної відповідальності та покарання; інститут добровільної відмови від кримінального правопорушення; інститут дієвого каяття й інші, але для цього слід проводити окремі дослідження, в тому числі дисертаційні в межах кандидатських робіт і, навіть, комплексно вивчити цю проблему в рамках докторської дисертації.

Ключові слова: кримінальне право, оперативно-розшукова діяльність, завдання кримінального права, завдання оперативно-розшукової діяльності, інститути кримінального права, кваліфікація й оперативно-розшукова діяльність.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. Діяльність Державної прикордонної служби України (далі – ДПСУ) є настільки різноплановою, що протидія кримінальним правопорушенням видається одним лише напрямом серед багатьох виконуваних службою функцій. Разом з тим не виконуючи її не можна забезпечити реалізацію всіх інших, оскільки кримінальна активність на кордоні встане на заваді забезпеченню недоторканності державного кордону й охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні. Із огляду на те, що перше місце серед основних принципів діяльності ДПСУ посідає засада законності, то, зрозуміло, що актуалізуються питання правничого

забезпечення діяльності служби в сфері протидії кримінальним правопорушенням.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі питання цієї теми досліджувалися в різнопланових працях науковців із прикордонної сфери, включаючи роботи О. Д. Богданюка, В. Л. Зьолки, Ю. Б. Івашкова, В. В. Кухара, М. М. Литвина, Р. М. Лящука, Н. А. Орловської, В. В. Половнікова, С. І. Халимона, А. В. Чудика, О. М. Шинкарука та багатьох інших. Вперше всі сфери життєдіяльності ДПСУ комплексно дослідив А. М. Притула в межах монографічного дослідження «Теоретико-правові засади оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України» [1]. У монографії автором проведено комплексне дослідження та розв'язання важливої науково-прикладної проблеми теоретико-правових засад забезпечення діяльності Державної прикордонної служби України з протидії правопорушенням. Здійснено науково-теоретичний, методологічний, правничий аналіз діяльності Державної прикордонної служби України з протидії правопорушенням. Визначено сучасний стан, проблеми та шляхи розвитку. Обґрунтовано загальні засади права, правовий звичай, нормативний договір і нормативний правовий акт як нормативно-правову основу діяльності Державної прикордонної служби України з протидії правопорушенням. Дано визначення правових основ як сукупності норм права, що зафіксовані в різних правових формах (правовому звичаї, нормативному акті, судовому прецеденті, нормативному договорі, загальних засадах права, ідеях і доктринах, релігійних акти), які віддзеркалюють закономірності суспільного розвитку та спрямовані на регулювання й охорону суспільних відносин у тій чи іншій сфері життєдіяльності соціуму. Проаналізовані й інші питання оперативно-службової діяльності ДПСУ, включаючи оперативно-розшукову, кримінально-процесуальну (в т.ч. потенційну слідчу), службово-бойову, превентивну її складові [1].

Разом з тим кримінально-правове підґрунтя діяльності (оперативно-розшукової й іншої) ДПСУ з протидії кримінальній активності на державному

кордоні та прилеглий зоні залишаються і сьогодні практично поза увагою науковців. Саме тому **метою статті** є привернення уваги вчених і практиків-прикордонників до проблем не просто зв'язку кримінального права з оперативно-розшуковою діяльністю (далі – ОРД) ДПСУ, а встановлення фундаментальності положень першого для ОРД Державної прикордонної служби України з протидії кримінальним правопорушенням.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Загальновідомо, що кримінальне право охоплює систему правничих норм, які визначають кримінальну протиправність та караність діянь, що є небезпечними для особи, соціуму та держави, умови та порядок призначення покарання, а також умови та порядок звільнення від кримінальної відповідальності та покарання. У цьому зв'язку слід розглядати значення для оперативно-розшукової діяльності ДПСУ не окремих норм кримінального права, а окремих правничих інститутів. Внутрішня структура кримінального права характеризується достатнім різноманіттям інститутів. Наявні й міжгалузеві інститути, досить значущі для ОРД ДПСУ: кримінальної відповідальності, звільнення від неї, покарання та звільнення від нього тощо.

Дослідимо найважливіші з них, тобто виконуючі для ОРД ДПСУ істотні орієнтуючі, а в окремих ситуаціях і моделюючі функції. Мається на увазі вибір напрямів ОРД ДПСУ, постановка локальної мети, вибір структури оперативно-розшукових заходів (далі – ОРЗ) і наповнення їх змістом, що дозволяє використовувати оперативно-розшукову інформацію для вирішення кримінально-правових завдань щодо забезпечення правничої охорони найважливіших цінностей для особи, соціуму та держави від кримінально протиправних посягань, а також запобігання кримінальним правопорушенням (ст. 1 Кримінального кодексу (далі – КК) України).

У єдиний міжгалузевий об'єднується інститут мети та завдань, що досягаються та виконуються шляхом застосування норм кримінального права (ст.ст. 1 і 12 КК України), а в необхідних випадках – через задіяння механізму

реалізації кримінальної відповідальності [2, с. 10]. Цей правничий інститут є визначальним для всієї ОРД ДПСУ. Невипадково завданням оперативно-розшукової діяльності є пошук і фіксація фактичних даних про протиправні діяння окремих осіб і груп, покарання за які встановлені КК, розвідувально-підбивну діяльність спеціальних служб іноземних держав і організацій з метою припинення правопорушень та в інтересах кримінального судочинства, а також отримання інформації в інтересах безпеки громадян, суспільства і держави (ст. 1 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність») [3]. Для виконання завдань КК обирається найдоцільніша структура ОРД ДПСУ, забезпечуються мобільність оперативних сил, використання всіх можливих джерел інформації, створюються банки оперативно-розшукової інформації та досягається поінформованість про криміногенне середовище, що пов'язане з організованою злочинністю та незаконною міграцією на державному кордоні України та в межах контрольованих прикордонних районів.

Для ОРД ДПСУ у розглядуваному правничому інституті особливе значення має дотримання засади законності, яка, як зазначалося вище, посідає перше місце серед основних принципів діяльності Державної прикордонної служби України. Законодавець зафіксував обов'язок не вчиняти діяння, передбачені Розділом V «Злочини проти виборчих, трудових та інших особистих прав і свобод людини і громадянина». Так, кримінально-правові нормативи цього розділу встановлюють покарання за порушення недоторканності житла (стаття 162 КК), порушення таємниці листування, телефонних розмов, телеграфної чи іншої кореспонденції, що передаються засобами зв'язку або через комп'ютер (стаття 163 КК), порушення недоторканності приватного життя (ст. 182 КК).

У цьому зв'язку ОРЗ, що порушують конституційні права людини та громадянина, але проведені на підставі положень Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» і відповідних підзаконних актів, слід розглядати як діяння, вчинені в стані крайньої необхідності, для усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі та правам цієї особи або інших

осіб, охоронюваних законом, інтересам соціуму або держави, якщо ця небезпека не могла бути усунута іншими засобами й при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності (ст. 39 КК). У теоретичному плані під крайньою необхідністю слід розуміти ситуацію, при якій усунення небезпеки, що безпосередньо загрожує особі чи охоронюваним законом правам цієї людини або інших осіб, а також суспільним інтересам чи інтересам держави, можливе тільки шляхом заподіяння шкоди іншим охоронюваним законом благам, якщо при цьому не було допущено перевищення меж крайньої необхідності. Крайня необхідність є зіткненням двох інтересів, що однаково охороняються законом, і заради збереження важливішого інтересу шкода заподіюється «меншому». Важливість охоронюваного інтересу вимірюється категорією «суспільна небезпека» посягання.

Для досягнення мети та завдань законодавства про кримінальну відповідальність оперативно-розшуковими засобами та методами великого значення набуває така правнича конструкція, як виправданий ризик (ст. 42 КК). Відповідно до ч. 1 ст. 42 КК не є кримінальним правопорушенням діяння (дія або бездіяльність), яке заподіяло шкоду правоохоронюваним інтересам, якщо це діяння було вчинене в умовах виправданого ризику для досягнення значної суспільно корисної мети. У загальному розумінні, ризиком визнається ініціативний вчинок з розрахунком на успіх. Ризикові дії не дозволяють особі бути цілком впевненим у досягненні постановленої мети. Ризик завжди припускає очікування невдачі, хоча б за нижчим рівнем імовірності. При ризику очікується також і можливе заподіяння шкоди охоронюваним законом благам. Приписи ст. 42 КК розповсюджують свою дію на всі сфери життєдіяльності суспільства.

Для того, щоб ризик, який сприяв заподіянню шкоди, вважався обставиною, що елімінує кримінальну протиправність діяння, він має бути обґрунтованим. Ризик є виправданим, коли суспільно корисна мета не може бути досягнута іншим (не ризиковим) шляхом та особа, яка ризикує, здійснила достатні заходи для запобігання заподіянню шкоди охоронюваним законом

благам. Коли ж при виправданому ризику все ж таки заподіюється шкода охоронюваним законом благам у вчинюваних діях відсутня вина особи. Юридичним фактом для цього є суспільно корисна мета, заради якої здійснюються ризикові дії, та прийняття заходів для запобігання заподіяння шкоди. На відміну від крайньої необхідності заподіяння шкоди охоронюваним законом благам при виправданому ризику є лише можливим, а не обов'язковим. Крім того, при виправданому ризику особа здебільшого власноруч створює небезпеку заподіяння шкоди охоронюваним законом благам. Відмова від діяння, пов'язаного з ризиком, не завжди пояснюється суспільно небезпечними наслідками, які при крайній необхідності є неминучими.

На відміну від кримінально протиправної самовпевненості, коли особа легковажно розраховує лише на деякі об'єктивні чи суб'єктивні фактори, що можуть запобігти настанню наслідків, в умовах виправданого ризику особа повинна вжити достатніх заходів для відвернення шкоди охоронюваним КК інтересам (ч. 2 ст. 42 КК). Тому заподіяння шкоди буде визнаватись кримінально протиправним, якщо суспільно небезпечні наслідки настають при ризикованому порушенні науково і практично обґрунтованих нормативних актів.

Відповідно до ч. 3 ст. 42 КК ризик не визнається виправданим, якщо він завідомо створював загрозу для життя інших людей або загрозу екологічної катастрофи чи інших надзвичайних подій. Термін *завідомо*, вжитий у ч. 3 ст. 42 КК України, означає, що особа, яка вчинила ризикове діяння, заздалегідь знала про можливість настання передбачених ч. 3 ст. 42 КК України негативних наслідків. Загроза для життя інших людей означає загрозу заподіяння смерті хоча б одній людині. Якщо життя чи здоров'я людини піддається ризику з метою врятування життя інших людей (донорство, участь у медичному експерименті), то однією з вимог, дотримання яких гарантує правомірність ризику, є згода особи, яка піддається ризику. Загроза екологічної катастрофи – загроза стійких і незворотних негативних змін у довкіллі, спроможних

привести до неможливості проживання населення і ведення господарської діяльності на певній території. Надзвичайна екологічна ситуація – надзвичайна ситуація, за якої на окремій місцевості сталися негативні зміни в навколишньому природному середовищі, що потребують застосування надзвичайних заходів з боку держави. Загроза надзвичайної події – це загроза аварії, катастрофи, поширення епідемії, епізоотії, епіфітотії, великої пожежі, засобів ураження тощо, що можуть призвести до людських або матеріальних втрат. Катастрофа – велика за масштабами аварія чи інша подія, що призводить до тяжких наслідків. Аварія – небезпечна подія техногенного характеру, що спричинила загибель людей або створює на об'єкті чи окремій території загрозу життю та здоров'ю людей і призводить до руйнування будівель, споруд, обладнання і транспортних засобів, порушення виробничого або транспортного процесу чи завдає шкоди довкіллю. Оскільки вказані негативні фактори при плануванні ОРЗ виникають досить рідко, можна зробити висновок про те, що законодавець дає досить широкі можливості для здійснення ОРЗ в умовах виправданого ризику. Із огляду на те, що більшість ОРЗ є заходами ризикованими, ця норма КК є для ОРЗ визначальною.

Особа й інтереси оперативного співробітника ДПСУ як об'єкти оперативного ризику виступають протягом усього періоду проведення ОРЗ. Оперативник постійно перебуває перед дилемою: або прийняти рішення на проведення ОРЗ у гострій ситуації при існуючій небезпеці та порушити зазначені інтереси цих суб'єктів, або прийняти рішення не проводити таких ОРЗ і тим самим не виконати покладені на нього обов'язків з усіма наслідками, що випливають звідси.

Оперативний співробітник ДПСУ ризикує, залучаючи до конфіденційного співробітництва особу, від якої можна очікувати дворушництва або вчинення кримінально протиправного делікту. Ризик супроводжує його й при оперативній розробці (при відкритті справи оперативного обліку, плануванні, документуванні дій розроблювальних, застосуванні оперативної комбінації тощо). Нерідко оперативний співробітник

ДПСУ ризикує своїм життям і здоров'ям при затриманні озброєного злочинця, зустрічі з негласним співробітником із учасників організованого злочинного об'єднання.

Сама ОРД ДПСУ поєднана з постійним ризиком. Необхідність здійснення ОРЗ підштовхує оперативного співробітника ДПСУ до ситуації постійного професійного ризику. Невдачі, провали інших осіб, а також його бездіяльність, неприйняття заходів для протидії кримінальній активності населення в пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, контрольних пунктах в'їзду-виїзду, а також у контрольованих прикордонних районах і в межах виключної (морської) економічної зони України відображаються на престижі оперативних підрозділів. Ухвалення оперативно-тактичного рішення в умовах ризику обумовлено такі обставинами: недостатністю інформації про наміри та кримінально протиправні дії осіб, що перевіряються; непередбачуваністю їх дій у тій або іншій ситуації; обмеженістю сил і засобів, необхідних для виконання необхідного завдання; недостатньою підготовленістю сил, що беруть участь у здійсненні ОРЗ; наявністю інших несприятливих обставин, у яких доводиться приймати й реалізовувати тактичне рішення.

Основним же розпорядженням для ОРД ДПСУ серед обставин, що елімінують кримінальну протиправність діяння, є приписи ч. 1 ст.43 КК України, за якими не є кримінальним правопорушенням вимушене заподіяння шкоди правоохоронюваним інтересам особою, яка відповідно до закону виконувала спеціальне завдання, беручи участь в організованій групі чи злочинній організації з метою попередження чи розкриття їх злочинної діяльності.

Оскільки виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації може полягати у заподіянні шкоди правоохоронюваним інтересам, виникає питання про юридичні факти й ознаки цього засобу кримінально-

правового впливу, за якими воно відноситься до обставин, що елімінують кримінально протиправність діяння.

Юридичним фактом для виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації КК визначає діяльність організованої групи чи злочинної організації (стійких злочинних об'єднань за формулюванням Постанови Пленуму Верховного Суду України від 23 грудня 2005 року № 13 «Про практику розгляду судами кримінальних справ про злочини, вчинені стійкими злочинними об'єднаннями»). Що ж стосується діяльності стійких злочинних об'єднань, то вона має бути кримінально протиправною, тобто пов'язана з учиненням учасниками таких об'єднань кримінальних правопорушень будь-якої спрямованості, але пов'язаних з функціонуванням організованої групи чи злочинної організації. Саме створення та існування злочинної організації є кримінально караним діянням, покарання за яке встановлена ст. 155 КК України.

Організованій злочинності притаманні всі основні елементи і взаємозв'язки структури злочинності, їх наявність тим очевидніше, чим вищий рівень організованості злочинних об'єднань. Кримінально протиправна діяльність виражається не тільки у вчиненні найбільш складних кримінальних правопорушень, що вимагають досить високої кримінально протиправної кваліфікації і погодженості дій виконавців. Суб'єкти організованої злочинності – стійкі злочинні об'єднання з більш-менш високим рівнем організованості (організована група і злочинна організація (ч.ч. 3 і 4 ст. 28 КК України), а також злочинна організація (ст. 255 КК України), банда (ст. 257 КК України), терористична група чи терористична організація (ч. 1 ст. 258³ КК України) і воєнізовані або збройні формування (ст. 260 КК України); індивіди, які входять до них та займають різне становище в злочинній ієрархії і виконують різні функції; працівники державних органів, кримінально взаємодіючі зі злочинними об'єднаннями.

Діяльність злочинних організацій, зазвичай, тісно переплетена з легальним підприємництвом, іншою законною діяльністю, що заохочується навіть суспільством, що також створює труднощі у виявленні незаконної діяльності таких об'єднань. З огляду на це, викриття діяльності стійких злочинних об'єднань є дуже складним завданням для правоохоронних органів держави, тому КК в інтересах протидії організованій злочинності і для захисту життя й здоров'я осіб, які виконують таке завдання, вважає вибачальним, а отже, правомірним, вчинення ними певних діянь, які в інших випадках спричиняють реалізацію кримінальної відповідальності.

Ознаки правомірності виконання спеціального завдання:

1) заподіяння шкоди охоронюваним законом благам при виконанні такого завдання є вимушеним, тобто таким, що завдається проти волі, потреби, під тиском обставин. У особа, яка виконує спеціальне завдання, немає іншого шляху для встановлення довірливих відносин з іншими членами організованих злочинних об'єднань. Для встановлення таких відносин із представниками злочинного світу особа вимушено втягується у протиправну діяльність, при цьому на підставі ст. 43 КК вона наділена правом вимушеного заподіяння шкоди інтересам інших осіб;

2) завдання, що виконує особа, є спеціальним. Відповідно до законодавства України про оперативно-розшукову діяльність і про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю під час здійснення заходів протидії організованій злочинності спеціальні підрозділи з боротьби з організованою оперативні співробітники ДПСУ мають право, якщо інших заходів для розкриття кримінально протиправної діяльності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, використовувати штатних і нештатних співробітників, яких вводять під легендою прикриття у стійкі злочинні об'єднання;

3) метою виконання спеціального завдання є попередження чи розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації. У контексті ст. 43 попередження кримінально протиправної

діяльності слід розглядати як сукупність заходів, що проводяться спеціальними (правоохоронними органами оперативно-розшукової юрисдикції) органами держави задля усунення вірогідності вчинення задуманих кримінальних правопорушень шляхом розроблення та здійснення оперативно-розшукових заходів. Розкриття кримінально протиправної діяльності – це сукупність заходів, що проводяться спеціальними (правоохоронними органами оперативно-розшукової юрисдикції) органами держави, спрямованих на встановлення наявності або відсутності суспільно небезпечного винного діяння, збирання доказів вини осіб, які його вчинили, з метою притягнення їх до кримінальної відповідальності та відшкодування збитків, завданих такою діяльністю організованої групи чи злочинної організації, а також установа та усунення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів;

4) особа, яка виконувала спеціальне завдання, не вчинила у складі організованої групи чи злочинної організації особливо тяжкого злочину, вчиненого умисно і поєднаного з насильством над потерпілим, або тяжкого злочину, вчиненого умисно і пов'язаного зі спричиненням тяжкого тілесного ушкодження потерпілому або настанням інших тяжких або особливо тяжких наслідків. Заподіяння шкоди, менш тяжкої, ніж передбачено ч. 2 ст. 43 КК України, не є кримінальним правопорушенням. Це означає, що особа, діючи спільно і, з об'єктивної сторони, сумісно з іншими учасниками організованої групи чи злочинної організації, вчиняє правомірне, суспільно корисне (оскільки діє з метою попередження або розкриття кримінально протиправної діяльності організованої групи чи злочинної організації) діяння. Інші ж учасники такої злочинної групи вчиняють при цьому кримінальне правопорушення в співучасті, оскільки їх свідомістю охоплювалася спільність дій.

Відповідно до ч. 3 ст. 43 КК особа, яка вчинила особливо тяжкий злочин, вчинений умисно та поєднаний з насильством над потерпілим, не може бути засуджена до довічного позбавлення волі, а покарання у виді позбавлення волі не може бути призначене їй на строк, більший, ніж половина максимального строку позбавлення волі, передбаченого законом за цей злочин.

Інститут загальної та приватної превенції поєднує групу норм кримінального права, що розкривають превентивне значення закону про кримінальну відповідальність та правоохоронної діяльності. Мета запобігання кримінальним правопорушенням не може розглядатися як така, що пов'язана з викриттям осіб, які вчиняють такі правопорушення. Саме видання закону про кримінальну відповідальність має загальнопревентивне значення, і даний фактор стає вирішальним для ОРД ДПСУ. В оперативно-розшуковій діяльності моделюється ситуація порушення законів про кримінальну відповідальність, що стає найважливішим стримуючим регулятором індивідуальної та групової поведінки. У багатьох випадках тільки шляхом реалізації оперативно-розшукових засобів і методів вдається встановлювати ретельно продуману систему обману держави, розбиратися в умисно заплутаному плануванні поставок устаткування через державний кордон, виділенні фондів матеріальних цінностей тощо.

Інститут кримінальної відповідальності, що включає правове поняття кримінального правопорушення та положення про кримінальну відповідальність, також визначає зміст ОРД ДПСУ. Кримінальній відповідальності підлягає тільки особа, яка винна у вчиненні кримінального правопорушення, тому залежно від виявлення ознак кримінального правопорушення або ознак, що свідчать тільки про можливість його вчинення, змінюється напрям і зміст ОРД ДПСУ: у першому випадку вона спрямована на викриття винних і її змістом є одержання інформації для доведення їхньої вини; в іншому – вона спрямована на запобігання кримінальним правопорушенням і має оперативно-профілактичний зміст.

Усе, що пов'язане з інститутом кваліфікації кримінальних правопорушень, в ОРД ДПСУ трансформується у виявлення ознак і характеру кримінально протиправної діяльності. У правоохоронній діяльності (не в ОРД) кваліфікація є логічним процесом установлення відповідності (тотожності) конкретно розглянутого випадку ознакам складу кримінального правопорушення, зазначеного в нормативі Особливої частини КК. У той же час

це й певна правова оцінка суспільно небезпечного діяння. Кваліфікація кримінального правопорушення здійснюється на всіх стадіях кримінального провадження, але її значення не рівнозначно. Наприклад, при відкритті кримінального провадження, тобто внесення відомостей до ЄРДР, вона носить лише попередній характер, а на стадії постановлення вироку вона повинна бути максимально точною. Оперативний працівник ДПСУ, зіштовхуючись із протиправними діями конкретних осіб (одержуючи про них інформацію), також звертається до кваліфікації. Характер легальної кваліфікація набуває тільки за умови, якщо вона закріплюється в офіційних кримінально-процесуальних документах і спричиняє правові наслідки: слугує підставою для внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР та проведення досудового розслідування, повідомлення про підозру, вручення обвинувального акту, направлення його до суду, винесення обвинувального вироку.

Не будучи легальною, кваліфікація кримінальних правопорушень при здійсненні ОРД ДПСУ є оперативно-тактичною, що має конкретні наслідки для змісту цієї діяльності. Як і легальна, оперативно-тактична кваліфікація базується на головному принципі кримінальної відповідальності: цій відповідальності може тільки особа, в діянні якої встановлені всі ознаки складу кримінального правопорушення, передбаченого нормативом Особливої частини КК.

Є й ще один аспект кваліфікації кримінальних правопорушень в ОРД – прогностичний (використання при оцінці різних видів «докримінально протиправної» поведінки, що відхиляється). Прогностична модель дозволяє оперативникові «побачити», в яке кримінальне правопорушення може перерости аморальна, підбурювальна поведінка в поєднанні зі шкідливим впливом найближчого оточення.

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Кримінальне право в своєму арсеналі містить вихідні положення для здійснення оперативно-розшукової діяльності Державної прикордонної служби

України, починаючи з визначення завдань і першого, і другої. Найширше підґрунтя для ОРД закладається обставинами, що елімінують кримінальну протиправність діяння. Проте мною зазначається, що можна продовжувати досліджувати зв'язок ОРД ДПСУ і з іншими інститутами кримінального права такими як: інститут стадій вчинення кримінального правопорушення; інститут співучасті в кримінальному правопорушенні; інститут звільнення від кримінальної відповідальності та покарання; інститут добровільної відмови від кримінального правопорушення; інститут дієвого каяття й інші, але для цього слід проводити окремі дослідження, в тому числі дисертаційні в межах кандидатських робіт і, навіть, комплексно вивчити цю проблему в рамках докторської дисертації.

Список використаних джерел

1. Питула А. М. Теоретико-правові засади оперативно-службової діяльності Державної прикордонної служби України : монографія / наук. ред. І. І. Митрофанов. Одеса : Фенікс, 2019. 332 с.
2. Митрофанов І. І. Теоретичні засади механізму реалізації кримінальної відповідальності : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук. Харків, 2017. 38 с.
3. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 року № 2135-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 22. Ст. 303.

References

1. Prytula A. M. *Teoretyko-pravovi zasady operatyvno-sluzhbovoyi diyal`nosti Derzhavnoyi prykordonnoyi sluzhby Ukrayiny* [Theoretical and legal principles of operative-service activity of the State Border Guard Service of Ukraine] : monografiya / nauk. red. I. I. My`trofanov. Odesa : Feniks, 2019. 332 p. [in Ukrainian]
2. Mytrofanov I. I. *Teoretychni zasady mexanizmu realizaciyi kryminal`noyi vidpovidal`nosti* [Theoretical foundations of the mechanism of realization of criminal responsibility] : avtoref. dys. ... d-ra yury`d. nauk. Xarkiv, 2017. 38 p. [in Ukrainian]
3. Pro operatyvno-rozshukovu diyal`nist` : Zakon Ukrayiny vid 18 lyutogo 1992 roku # 2135-XII. *Vidomosti Verxovnoyi Rady Ukrayiny*. 1992. # 22. St. 303. [in Ukrainian]

Mytrofanov I. Criminal law foundation of the State Border Service of Ukraine to counter criminal offenses

The article analyzes the criminal law bases of the operational-search activity of the State Border Service of Ukraine, which is a consequence of the implementation of the principle of the legality of such activities. We study the criminal law institutions that ensure the legality of the operational-search activity. The tasks of criminal law and the operational-search activity of the State Border Service of Ukraine are investigated and compared, which makes it possible to draw a conclusion about the subordination of the latter to the first. In other words, the tasks of the operational-search activity are aimed at the practical implementation of the tasks of parent law. The

connection of the operational-search activity with the circumstances eliminating the criminal wrongfulness of the act is clarified. The teaching of the qualification of criminal offenses is recognized by me as the most connected with the operational-search activity of the State Border Service of Ukraine.

It is concluded that it is possible to continue the study of the connection of the operational-search activity of the State Border Service of Ukraine with other institutions of criminal law, such as: the institution of the stages of the commission of a criminal offense; the institution of complicity in a criminal offense; Institute of exemption from criminal liability and punishment; institute of voluntary refusal of a criminal offense; The Institute of Effective Repentance and Others, but for this purpose it is necessary to conduct separate studies, including dissertations within the candidate's works and even comprehensively study this problem in the framework of the doctoral dissertation.

Keywords: criminal law, operational-search activity, tasks of criminal law, tasks of operational-search activity, institutes of criminal law, qualification and operational-search activity.